

Romano hangos

15 ^{Kč}

ROMSKÝ HLAS – ČTRNÁCTIDENÍK ROMŮ V ČESKÉ REPUBLICE

ROČNÍK 20 • ČÍSLO 3 • VYŠLO 30. DUBNA 2018

zprávy

ČR – Matky s dětmi od začátku letošního roku musí dokládat potvrzení o příjmech čtvrtletně místo jednou za rok, jak tomu bylo předtím. Ve výsledku, se na úřadech práce znásobily fronty a kvůli této byrokracii tisíce matek čekají na rodičovský příspěvek i několik měsíců marně.

Praha – Skupina nizozemských občanů napadla personál pražské restaurace. Ve výsledku jeden číšník málem přišel o oko a čeká jej operace čelisti. Dvojice napadajících je ve vazbě, tři dostali podmínku, nesmí do Česka a dva byli na základě analýzy videozáznamu zbaveni viny. Česká média, například deník Právo, při informování o této nemilé události kladou největší důraz na původ útočníků, pravděpodobně ve snaze odůvodnit agresi.

z obsahu

Téma čísla:

**Zdraví
a životní styl**

Muzikál Romano Zorba
strany 4–5

**Alica Heráková
vs. Alexander Olah**
strany 1, 3, 6

Návod pro občany
Jak zabránit nárůstu dluhu
na zdravotním pojištění
strana 7

WANTED: Romská internetová televize

foto: Sabir Agalarov

V současné době všudypřítomné elektronické komunikace jakákoliv aktivita vedoucí k realizaci romských médií, a tím i zviditelnění romské komunity, musí být vítána a podporována ze strany odborné veřejnosti a politických elit. Jsem přesvědčen o tom, že každý, kdo se věnuje problematice zviditelnění romských problémů, ví,

že neúčinnějším nástrojem k bourání předsudků ve společnosti jsou právě masové sdělovací prostředky. S o to větším smutkem a nepochopením přihlížím tomu, že v celé Evropské unii dosud nedošlo k významné podpoře projektu, který by tuto mezeru v naplňování programu romské integrace prostřednictvím médií jednoduše naplnil. Sa-

motná Romea nemůže naplnit mediální žízeň po romských médiích. Romano hangos bez finančních zdrojů potřebných k elektronizaci obsahu rovněž ne.

Chci zdůraznit, že nápad vytvořit romská média není žádný nový nápad. Vznikal v chytrých romských hlavách již po revoluci. Romská média dnes existují, tak jak

existuje Romano hangos, Romea a jiné uznávané mediální domy. To, co neexistuje, je jednotná mediální politika a dobře podpořený informační kanál. Současná romská média jsou tedy velmi křehká. Jen v Česku se v nedaleké minulosti o romské rádio či TV pokoušelo ně-

Pokračování na str. 3

Romové proti Romům: Emancipace jako příčina chudoby?

foto: Sabir Agalarov

Mohou romské elity za to, že žije tolik Romů stále v sociálním vyloučení a chudobě? Ano, říká romský aktivista Alexander Olah ve své kritice Rady vlády pro záležitosti romské menšiny. „Jejich společným a ušlechtilým cílem je řešit špatnou situaci Romů a budovat další romské elity. Domnívám se, že hlavním cílem je situaci stále řešit, ale nikdy nevyřešit.“

Ostrá slova do diskuze o efektivnosti systému pomoci a podpory Romům se integrovat, adresuje Alexander Olah již několik let. K dobru je mu nutno přičíst odvahu vyvolávat debatu a klást si klíčové otázky. Problematické je, jaké odpovědi na ně nachází.

To, co Alexander Olah kritizuje, je tzv. etno-emancipační přístup k romské integraci. Myšlenka, že Romům by měli rozumět a pomoci především Romové a že základem

zlepšení jejich situace je národní emancipace a zmocňování. Tento přístup zastupuje u nás právě Rada vlády pro záležitosti romské menšiny a naplňuje ho ve své práci například Muzeum romské kultury.

Alexander Olah, stejně jako svého času vedení Agentury pro sociální začleňování, kde on sám pracoval, vyznává ale odlišný přístup. K řešení otázek chudoby je podle něj třeba přístup čistě sociální, tedy sociální práce bez ohledu na to, jakého původu lidé ohrožení chudobou jsou. Tento přístup se u nás ztotožňuje nejen s Agenturou pro sociální začleňování za doby vedení Martina Šimáčka, což ilustroval fakt, že právě Alexander Olah byl jediným Romem, který tam tehdy pracoval, ale také s prací organizace Člověk v tísni.

Pokračování na str. 3

zprávy

Ukrajina – Server Romea.cz informuje o pogromech na romský tábor nedaleko centra Kyjeva. Podle serveru Romea, skupina neonacistů z organizace C14 v sobotu 21. dubna vypálila romský tábor. Hlavním argumentem neonacistů údajně je, že tábor byl vybudován nelegálně, a proto se jej rozhodli svépomocí ve vší slušnosti vyklidit s tím, že na to upozorní Romy. Video zveřejněné na internetu ale ukazuje jiný průběh – agresivní muži vyhání Romy, jejich ženy a děti pomocí kamenů a slzného plynu.

Praha – Stovky lidí pochodovaly po Praze v Pochodu dobré vůle, kterým si připomněly památku židovských obětí holocaustu. Na cestu od Staroměstského náměstí vyrazili účastníci pochodu za zpěvu hebrejských písní a zvuku šofaru – nástroje ze zvířecího rohu. Izrael si připomíná Jom ha šoa, neboli den památky obětí nacistického vraždění Židů za druhé světové války.

Česká republika nebude památník platit, finance poskytnou Norové

Památník romského holocaustu v místě bývalého vepřína v Letech u Písku nebude platit stát. Na besedě v Letech pořádané Muzeem romské kultury a organizací ROMEA to řekl náměstek ministra kultury René Schreier. Potvrdil, že památník bude hrazen z takzvaných norských fondů.

Stát zaplatí demolicí vepřína včetně odstranění ekologické zátěže a re-kultivace. Demolice bude stát 117 milionů Kč, ministerstvo kultury chce částku převést do svého letošního rozpočtu z vládní rozpočtové rezervy.

„Na budování (památníku) se penězi stát podílet nebude,“ řekl Schreier. Na památník chce přispět Norsko milionem eur (asi 25 milionů Kč).

Vepřín se bude bourat patrně až příští rok, původně předpokládala ředitelka Muzea romské kultury Jana Horváthová, že bude zbourán do konce roku. Uvedla, že demolice bude náročnější, než si mysleli. Muzeum zřejmě koncem roku vyhlásí výběrové řízení na demoliční firmu. „Snad na jaře (2019) by mohlo být jasné, kdo bude demolicí provádět,“ řekla Horváthová.

V areálu se uskuteční za 1,5 milionu dvouměsíční archeologický průzkum, začne v květnu. V létě chce Muzeum romské kultury, které areál převzalo, stanovit kritéria výtvarně-architektonické soutěže na podobu budoucího pietního místa a návštěvnického centra. V areálu bývalého vepřína by mělo být návštěvnické centrum s expozicí, s vystavenými archeologickými nálezy a přednáškovým sálem pro školy a skupinové výpravy.

Vepřín převzalo v dubnu Muzeum romské kultury od firmy Agpi. Vepřín o rozloze 7,1 hektaru se stavěl od roku 1972, ve 13 halách bylo 13 tisíc zvířat. O výkupu a vzniku pietního místa se mluvilo přes 20 let.

„Necítíme žádnou zášť k obci, jak si někteří mysleli, když jsme několik let za sebou blokovali vstup do prasečí farmy. Jsem rád, že konečně můžeme uctít kulturní památku,“ řekl v debatě pozůstalý po obětech tábora v Letech Josef Miker.

Třetí ze série diskuzí k Letům u Písku, kterou bude pořádat ROMEA, o. p. s. ve spolupráci s Pražským fórem pro romské dějiny a s Muzeem romské kultury, proběhne v pondělí 21. května v 18 hodin ve studentském Kampusu Hybernská v Praze. Diskuze bude tentokrát vztažena nejen k Letům u Písku, ale k celému československému regionu a panelisté se zaměří na historický výzkum romského holocaustu a jak se tento prolíná s komemorací a aktivismem.

ČTK

foto: Sabir Agalarov

Kvalita života a zdravý životní styl

Rostoucí konzum, zadlužování lidí, způsob trávení volného času, rostoucí chudoba ve společnosti, stále snazší přístup ke drogám a jiným závislostem, fenomén jménem internet včetně sociálních sítí... To vše (a jistě jich najdeme mnohem více) jsou zásadně příčiny této ne-zdravé situace, která nás mění ve společnost nemocnou!

Jistě se shodneme na tom, že téma zdraví je důležité pro každého z nás, napříč všemi generacemi. Bohužel udržení zdravého životního stylu v reálném životě bývá velkým problémem. Obezita z nedostatku času a energie se pozastavit nad tím, co konzumujeme, chronické nemoci z nedostatku možností aspoň jednou ročně zavítat k moři nebo do hor, onkologické problémy z nedostatku lásky k sobě samotným, z kouření, alkoholu, nezdravého životního stylu. To vše doprovází většinu Romů a Romek a odráží se na celkovém zdravotním stavu romské populace.

Tato nám všem známá pravda o bezútešném zdraví Romů končí většinou u teoretických debat a rozhovorů s našimi přáteli a známými. Ono okamžité odhodlání pak postará skutečnou vůli vedoucí k opravdové změně. Vůle je prvním krokem k setrvání v tomto našem důležitém rozhodnutí. Opravdu nepotřebujeme žádnou dotaci z Bruselu k tomu, abychom přestali kouřit! Zdraví Romů je v troskách a otázkou zůstává, jak tento neuspokojivý stav zlepšovat?

V posledních letech se společenská diskuze rapidně mění. I ve vní-

mání gádžů směrem ke zdravému životnímu stylu probíhají velké změny a obraz zdravého člověka se mění. To je dobře. Špatně je ale to, že Romové i v této věci zůstávají pozadu. Jednak kvůli nedostatku vůle změnit vlastní zvyky a také kvůli slabé osvětě k tomuto tématu v českých i romských médiích.

Věřím, že každý z nás se při pohledu kolem sebe nejednou zamyslel nad společenskou situací, kterou můžeme denně vnímat a spatřovat skutečnosti nepatřící do kladných mezilidských vztahů.

Nás Romů se tento problém také dotýká mnohem intenzivněji. S ohledem na naše ekonomické postavení ve společnosti a dodržování našich tradic, kulturních hodnot a našeho romipen jsme dopředu odkázáni spíše k tomu nezdravému životnímu stylu. I v té nejchudší romské rodině je důležité vařit ve velkém množství, a to i za cenu méně kvalitních = nezdravých potravin. V žebříčku hodnot naší kultury je to ale uvnitř naší komunity kladně hodnoceno.

Osobně jsem hrdý na naši kulturu, zvyky a tradice. Být Romem je podle mě sexy! Romskou silou, mysticismem a schopnostmi se inspirovat spisovatelé, top módní návrháři a jiní kulturní alchymisté po celém světě! Na druhou stranu by vše mělo mít určité limity. Naše rodiče a prarodiče už v tomto směru zřejmě nezměníme. Zažili si svoji dobu a jejich nezdravý životní styl jim můžeme už jenom odpustit a radovat se z toho, že jsou s námi. Jiné téma jsou naše děti! Změnu můžeme přinést my jako mladá genera-

ce, která bude své děti vychovávat k péči o zdraví a podporovat jejich sportovní nadání již od útlého věku. Jen výchovou (dlouhodobým procesem) můžeme přístup ke zdraví do budoucna změnit.

Naše děti a mládež velmi negativně ovlivnily drogy. Je to rok od roku horší a působí to na mě, jako by se tato smutná realita přehlížela! Proboha! Jak se ale může integrace Romů v jednotlivých oblastech zlepšovat, když se oblasti péče o zdraví v rámci strategie začleňování Romů nikdo patřičně nevěnuje?

Opravdu jsme pořád naivně přesvědčeni, že terénní sociální práce a databáze klientů jednotlivých organizací změni životní úroveň lidí, kteří mají předně zdravotní problém? Jsou silně závislí na drogách? Ano, sociální práce hraje v této oblasti jakousi udržovací roli. Je však nesporné, že je tato role viditelně nedostačující a situace výše uvedené se jen zhoršuje.

Evropská komise i řada mezinárodních nevládních organizací berou situaci zdraví a péče o zdraví v romských komunitách jako velký nedostatek. I proto nyní přichází s pilotními programy do Rumunska a Bulharska – Roma health and early childhood development (Zdraví Romů a rozvoj v raném dětství). Nezbyvá než doufat, že tato iniciativa bude mít úspěch a v případě dobré praxe přijde i do dalších zemí jako je Česko a Slovensko. Zatím se však musíme začít o své zdraví i zdraví svých dětí zajímat my sami – teď a tady.

Tomáš Ščuka

foto: Sabir Agalarov

Ubylo lidí, kteří mají obavy z cizinců přicházejících do ČR

Více než polovina Čechů stále vnímá nově přichozí občany jiných národností jako problém pro Česko. Proti loňskému roku přesto počet takto smýšlejících klesl o šest procentních bodů na 58 procent. Nejčastěji si lidé spojují cizince dlouhodobě žijící v ČR s nárůstem kriminality a šířením nemocí. Ubylo však občanů, kteří si myslí, že zvyšují nezaměstnanost. Vyplynulo to z březnového průzkumu Centra pro výzkum veřejného mínění (CVVM), které poskytlo jeho výsledky ČTK.

S názorem, že cizinci dlouhodobě pobývajících v ČR jsou příčinou nárůstu kriminality, souhlasily podobně jako před rokem dvě třetiny dotázaných. Nezměnil se ani počet lidí,

kteří tvrdí, že tito cizinci jsou zdravotním rizikem pro ČR. Přesvědčeno je o tom 62 % lidí. Méně než polovina občanů si pak myslí, že cizinci ohrožují jejich způsob života a že jsou příčinou růstu nezaměstnanosti. S názorem, že přispívají k řešení stárnoucí populace, rozvoji hospodářství a že obohacují českou kulturu, více lidí nesouhlasilo než souhlasilo. Kladně se v tomto směru vyjádřila asi pětina občanů.

Proti loňskému březnu tak o pět procentních bodů ubylo lidí přesvědčených o tom, že cizinci zvyšují nezaměstnanost. „V případě souhlasu s tímto výrokem je to dosud nejnižší naměřená hodnota od počátku sledování v roce 2009,“

uvedlo CVVM. Podle něj se současně snížil o čtyři body počet lidí, kteří nesouhlasili s tím, že cizinci přispívají k rozvoji hospodářství.

CVVM se rovněž dotazovalo lidí na to, jestli si myslí, že cizinci představují problém v místě jejich bydliště. V porovnání s hodnocením této problematiky v celé ČR byli dotázaní vůči cizincům vstřícnější. Jako problém v místě bydliště je vnímá jen 26 procent a naopak 47 procent v tom problém nevidí. Téměř čtvrtina lidí ale uvedla, že v jejich okolí cizinci nežijí.

CVVM provedlo průzkum v první polovině března a zúčastnila se tisícovka lidí starších 15 let.

ČTK

Anketní otázka

Co jste v poslední době udělali pro to, abyste zlepšili svůj zdravotní stav, případně abyste si celkově zlepšili kvalitu života?

Lukrecius Chang

Karviná, trenér kickboxu

Každý den trénuji fitness, nebo kickbox, to je jediný způsob, jak si udržuji zdraví. Plus jídlo, kterého není omezené množství, protože každý den jsem v pohybu.

Jarmila Szurmanová

Karviná, sociální pracovnice

Snažím se zdravě stravovat. Stále jsem ve fázi přípravy na pravidelné posilování a nebo cvičení, ale nějak mi to nevychází, asi se trochu vymlouvám, ale nemám s kým chodit do posilovny a také mám problémy s páteří. Budu navštěvovat kurz latinskoamerických tanců, tak snad mě to chytne. A potřebovala bych to jako sůl, pracuji vsedě a stárnu.

Denisa Hatinová

Kanárské ostrovy, PR v hotelu

Spím osm hodin, každý den pravidelně zařazuji pohyb, pitný režim čisté vody. Zbytečně se nestresuji a jelikož bydlím na Kanárských ostrovech, o slunce není nouze. Počasí mi vždy ovlivňovalo náladu.

Soňa Nathová

Trutnov, právnička

Pro vylepšení zdraví, hlavně psychického, jsem si udělala radost. Byla jsem na dni Romů a hlavně musím ocenit kapele pod vedením W. Didiase a D. Holuba, ti mně dodali energii na půl roku dopředu.

Irena Kačová

Nový Jičín,

tanečnice v souboru Cikne Čhave

Zařadila jsem do svého života sedm Největších lékařů. Čistá voda, čerstvý vzduch, odpočinek, zdravá strava, slunce, přátelství a hlavně pohyb.

Juliana Vodrážková

Praha,

pracuje v neziskovce RomPraha z.s.

Pro svoje zdraví dělám následující: Méně se stresuji, pravidelně jím, více se směji, více se pohybuji, dobře spím. Piju rozpustné vitaminy, převážně magnesium.

Anketu zpracovala Veronika Kačová

Romové proti Romům: Emancipace jako příčina chudoby?

Dokončení ze str. 1

Kritizovat můžeme leccos, ostatně zhoršující se situace chudých Romů a zvyšující se počet sociálně vyloučených lokalit ukazují na to, že systém jako celek nefunguje.

Tím hlavním důvodem nelepšící se situace ale není existence romských elit. Je to absence politické vůle všech předchozích vlád nesmírně složitou a také nepopulární problematiku sociálního vyloučení řešit. Nepřijetí zákona o sociálním bydlení z obav o reakci voličů před parlamentními volbami v roce 2017. Nedotčený zákon o inkluzivním vzdělávání, který na školy přenesl mnoho zodpovědnosti, ale minimum financí. Neřešená problematika zaměstnanosti Romů. To jsou hlavní, ač ne jediné pilíře děravého systému, který sice umožňuje mnoha organizacím čerpat i nemalé prostředky na sociální práci a pomáhat tak lidem s řešením každodenních problémů, ve výsledku

a v kombinaci s dalšími faktory ekonomického a politického vývoje ale situaci Romů systémově neřeší. Klást to za vinu členům Rady vlády pro záležitosti romské menšiny není fér.

Romští členové Rady vlády vykonávají naplno svou práci pro Romy, pro Radu pracují ve svém volném čase a na rozdíl od pracovníků Agentury zdarma. Připravují podklady pro jednání, lobbují u politiků, chodí do terénu a pomáhají jednotlivcům.

Slouží-li politikům jako zástěrka nevěle situaci řešit, což Alexandr Olah otevřeně kritizuje, pak to musí být kritika politiků a systému, nikoli jednotlivců s odkazem na jejich potřebu mít se čím žít.

Etno-emancipační přístup jako takový však boj s chudobou nevyřeší, v tom je nutné s Alexandrem souhlasit. Jeho hlavní cíl totiž leží jinde.

Etno-emancipační proces je dlouhá cesta vedoucí k posilování romské identity skrze jiné než negativní a vnější exkluzi vyznačené hranice. Přepisuje totalitními režimy nastavený diskurz, že Romové nejsou národ, že to nejsou vlastně tak úplně lidé. Že jim proto stačí horší podmínky k bydlení, praktické školy, protože na skutečné vzdělání intelektuálně „nemají“, že jejich jazyk není vlastně ani jazykem v pravém slova smyslu a tak by jim v rámci asimilace měli přestat mluvit. Tento zvrácený přístup zakoreněn nejen v myslí mnoha stále xenofobně uvažujících generací majorit, ale přejali ho i někteří Romové. Etno-emancipační přístup je tak nutnost, pokud máme jako společnost napravovat chyby minulosti a pokud máme jako Romové skutečně žít svá lidská práva a svou důstojnost.

Alica Sigmund Heráková

Romská internetová televize

Dokončení ze str. 1

kolik romských organizací. Ovšem nedostatečná podpora zvenčí limitovala existenci těchto mediálních projektů.

Ve výročních zprávách jednotlivých evropských institucí se můžeme dočíst, jak účinná v boji proti anti-ciganismu by romská televize mohla být. Proč tedy romská média nejsou doopravdy podporována? Proč už teď neexistuje přímá podpora Evropské Unie projektům romských médií? Vždyť je to jediný prostředek, jak poukazovat na příklady dobré praxe. Všichni víme, že právě prostřednictvím kvalitního mediálního obsahu lze mladou generaci přesvědčit o tom, že je něco fajn, a vytvořit tak kvalitní vzorce chování pro novou generaci.

Je to zkrátka obrovský nedostatek, který citelně chybí v každé

členské zemi, kde žije početná romská populace. Bohužel Česká republika s přibližným počtem 250 000 tisíc Romů statisticky nevychází pro Romy dobře. Je nás tady podle Bruselu málo, dámy a pánové! Například v Makedonii, i když se nejedná o člena EU, mají romskou TV už několik let. A také postavení místních Romů ve společnosti je mnohem pozitivnější než ve zbytku Evropy. Někteří moji makedonští přátelé si tento výsledek spojují právě s přítomností dobře fungujícího romského média.

Žijeme tu společně a objektivně o sobě nic nevíme. Zejména mluvíme-li o jakékoliv národnostní menšině. Majoritní média měla, mají a budou věnovat svoji pozornost mainstreamovým tématům a událostem.

Během svého působení v evrop-

ských institucích jsem se snažil o prosazení a získání podpory pro on-line romskou TV. Dnes vím, že se o to snaží nejprogresivnější představitelé mladé romské generace. Vězte, že je to myšlenka vysoce vytaná. Kvalitních romských médií je v ČR málo. Je nezbytné nejen podporovat tradiční mediální domy jako je Romano hangos, ale zasazovat se o vznik nových rádií, televizí a internetových médií s přesahem do jejich tištěných forem, jako jsou časopisy, lifestyleové magazíny a jiné. Pestrá mediální krajina je cestou k lepšímu společenskému klimatu. Avšak také již zmíněná vysoká investice, jako v případě on-line televize. Cesta k získání podpory nejspíš povede přes soukromé subjekty, donory a jiné mezivládní organizace.

Tomáš Ščuka

komentář

Cesta ke štěstí

SABIR AGALAROV

Kdo je zdravý a kdo je nemocný? Náš zdravotní a psychický stav kopíruje to, jakým způsobem žijeme, a to, zda vůbec chceme žít. O lidech ze sociálně vyloučených lokalit média často píší jako o těch, kteří místo důležitých rozhodnutí dělají chyby, místo zdravého pohybu přemýšlí o lehkých penězích, hodně kouří a málo čtou. U Romů žijících pod hranicí chudoby má nouze silný vliv na kvalitu jejich volnočasových aktivit. Místo toho, aby romské děti a teenageři ve svém volném čase četli, stává se, že se někteří již na výsluní mládí uchylují ke konzumaci alkoholu, drog a tráví svůj volný čas venku na ulici.

Bdělost

Člověk bdělý ví o tom, co se kolem něj ve světě děje. Zajímá se o svět Romů i gádžů, je zdravě zvědavý a informovaný. Z dostupných šetření vyplývá, že lidé s nižšími příjmy se mnohem raději dívají na televizi, než čtou. Je to tím, že televize nevyžaduje žádnou mentální námahu a dává jednoduché návody a vzorce chování. Místo šmírování v sociálních sítích a dívání se na donekonečna se opakující seriály je potřeba namáhat mozek. Učit se hudbě a číst básně, poslouchat zprávy a umět interpretovat informace, které jsou v nich obsažené, ve svůj prospěch. Jako například umět vyčíst z novin, po kom je zrovna ve světě poptávka, a kým by se mohl člověk stát, aby byl užitečný pro svoji komunitu a úspěšný pro sebe.

Optimismus

Romové často klejí a říkají, že svět je strašný. A k tomu nezapomínají pak dodat, že to bude ještě horší. Někdy si všichni říkáme chybnou formuli: Jak já to dokážu, když není nikdo na světě, kdo by mi pomohl? Často se tedy díváme na svět negativním pohledem a všichni kolem nám připadají jako „dementní opice“, které se ženou za něčím, co nedává smysl. Takové uvažování je v podstatě obranou proti neschopnosti stát se součástí produktivní a tvůrčí části společnosti. Z toho pramení chuť utéct z reality. Únikových cest je pak většinou několik: alkohol, drogy, sebevražda. Svět zoufalého šilence na rozdíl od světa zdravého člověka postrádá lehkost bytí a vidění světa jako kouzelného místa na planetě, kde se dá hrát a tvořit. Šílenec vidí svět v jeho „pravých“ barvách, což zpravidla bývá velmi tvrdá a surová realita. Pravidlo je tedy takové, že budeme-li se chovat k sobě hezky, okolí se promění v útulný prostor, v němž se dá růst, cítit se dobře a rozvíjet své skryté schopnosti a talenty.

Jsi to, co dýcheáš a to, co jíš

Není těžké odhadnout, že nelehký úděl mladého člověka bez možnosti vyvolává vnitřní stres a celkovou rezignaci. Horší kvalita bydlení v sociálně vyloučených lokalitách, horší ovzduší, vyšší výskyt nemocí a nekvalitní jídlo přímo souvisí s tím, že Romové mají horší zdravotní stav. Každý, kdo si uvědomí, že se narodil do prostředí s nízkými příjmy, ve městě se špatným ovzduším a je odkázán na konzumaci horšího jídla, to musí brát jako výzvu a udělat vše pro to, aby se z kolotoče chudoby vytrhl a našel své místo pod sluncem. Proto je potřeba raději jíst méně, než jíst špatné potraviny. A také je lepší být tam, kde je dobrý vzduch a kde jsou možnosti, pracovní příležitosti a víc laskavých lidí. Vězte, že jediný opravdový limit, který v životě máme, jsme my sami.

foto: Sabir Agalarov

Chcete přispívat na naše anketní stránky?
Ozvěte se šéfredaktorovi na romanohangos@gmail.com

Zdraví je to nejcennější, co máme

Každý člověk bez rozdílu má jedno přání, aby byl zdravý on i jeho rodina.

I Romové si přejí, aby jejich rodiny byly zdravé a šťastné. Co pro to dělají? Kouří, pijí alkohol, nejí zdravě. Malé děti kouří, mládež fetuje. Co je v životě čeká? Neplatí to o všech, samozřejmě, ale je mezi námi dost těch, kteří o své zdraví nedbají a nepečují. Naši Romové umírají mladí na následky těchto neřestí, mezi námi je málo starých lidí, romské osady i romská ghetta jsou plné dětí a mladistvých.

Chápu, že život nás Romů není jednoduchý, v prostředí ghatt nebo romských osad není jednoduché žít spokojený život. Společnost nás nerespektuje, brání jí v tom staleté předsudky vůči Romům. V zaměstnání, v bydlení se setkáváme s diskriminací a rasismem, opravdu to není lehké. Na druhou stranu je nutné přiznat, že jak žijeme, je i naše vinna. Mnoho z nás je odkázáno na pobírání sociálních dávek, ale z peněz určených pro děti si kupujeme cigarety a alkohol. Za romské zábavy se nebojíme dát několik stovek vstupného místo toho, abychom za to koupili dětem jídlo.

Není třeba chodit daleko, zde v Janově žije na čtyři tisíce Romů, dost je těch, kteří místo jídla pro své děti strkají love do automatů nebo dají vysoké vstupné na romskou zábavu, kde flaška alkoholu stojí i pět a víc stovek. Pak chodí k nám do Charity a prosí o jídlo.

Jsou to lidé bez budoucnosti, bez starostí, žijí ze dne na den. Možná se někdo pohorší nad těmito řádky: „Dikh, mluví jak gadžo...“ Ne, nejsem gadžo, ale je nejvyšší čas si to přiznat. Ne za vše, jak žijeme, mohou gadžové nebo společnost. Za svůj život a za budoucnost svých dětí si můžeme jen a jen my sami. Je to těžké pochopit?

Jan Horváth

O sast'ipen hin nekku-čeder, so amen hin

Sako manuš peske mangel ča jekh – te avel sasto, the leskeri famel'ija.

The o Roma peske mangel, kaj lengere famel'iji te aven saste the bach-tale. So perdal oda keren? Duhazinen, pijen paľenki, na chan sastes. O cikle čhavore pijen cigaretľi, o terne fetinen. So len užarel? Amare Roma meren terne, maškar amende nane but phure manuša, o romane gava či ghetta hine pherde čhavore či terňipen.

Achaľuvav, hoj nane amen loko dživipen. O Roma, kaj bešen, nane len loko drom kijo lačho dživipen. O nipi amen na kamen, šel berša amen phenen tele, nane but'i, nane lačhe khera, ňiko amen na bečel'inel. Pre aver sera, vaš oda sar dživas, amen korkore sam došale. But amendar hine pre socialka, aľe vaš o love, so hine perdal čhavore, cinas amenge cigaretľi, paľenki. Pre romane zabaví nadaras te del but love vaš o vstupne the pijatika. Feder bi avelas, te vaš oda cinahas le čhavorenge te chal.

Nakampel te džal dur, adaj Janovoste dživen buter sar štar ezera Roma. Peskere love čhiven andro automati, pro zabavi keren andre bare love, vaš e pijatika den the pandž šel. Aver d'ives aven pre Charita te mangel chaben.

Kola manuša hine bije god'i, bije dukha, dživen pro jekh d'ives. Vareko šaj phenel: „Dikh, ada Rom sar gadžo.“ Nasom gadžo, kampil te phenel jekh: Vaš savoro sar dživas, nane došale aver nipi. Vaš amaro dživipen sam korkore došale. Hin oda pharo te achal'ol?

Jan Horváth

Představuje se nadějný hudebník Martin Fečo

Jak ses k hudbě dostal? Kdo Tě k tomu vedl?

Jelikož pocházím z muzikantské rodiny, tak jsem k tomu vedený od mala. Především můj otec Josef Fečo, ten mi od mala pouštěl různé desky a tak jsem v tom vyrůstal.

Od kolika let se věnuješ hře na bicí?

Na bicí jsem začal hrát od šesti let. Věnuji se především jazzu, gospelu, prostě muzice.

Studuješ třetím ročníkem na Pražské konzervatoři. Jak náročné byly přijímací zkoušky?

Musel jsem se hodně učit, ale nebylo to tak těžké.

Hraješ také v kapele Jazz Trio, kterou vede tvůj otec Josef Fečo. Můžeš nám prozradit, kdy máte nejbližší akce?

25. května hrajeme v Jazz klubu v Praze u Staré paní a 19. května na festivalu v Brně. Před půl rokem jsme vydali desku s názvem Josef Fečo and young gipsy generation.

Dostáváš nějaké stipendium, nebo Tě podporuje rodina?

Podporuje mě rodina, ale dostal jsem stipendium od nadace, které mi zařizovala škola.

Martine, co děláš, když zrovna nehraješ?

Věnuju se také hře na klavír a kytaru, kromě toho se rád chodím bavit s kamarády. Jsem hodně s rodinou. Pořád je co dělat.

Je něco, co bys rád vzkázal mladým talentovaným lidem?

Jít za svým snem a nebát se ukázat, že i Romové na to mají.

rozhovor vedla Lucie Kačová

Roman Horváth: Romský Zorba

Sar pes vičinel tumaro pribjehos?

O pribjehos pes vičinel Romano Zorba.

Sar avľan pro námět, khatar liľan pre kada zor?

O námět and'as korkoro o dživipen, som romano lavutaris, davas ofera andro bašaviben but, hino mange andro miro dživipen. Nane oda bizo irimen khatar miro dživipen, ča man varesave ačhibenca inspi-rind'om. Mek kamav te sikhavel andro muzikal romane tradiciji (bijav, boňa, pohrebos), te sikhavel pašeder le manušenge romano gondolipen andre koda lačho lav, amaro bašaviben, the radosťa khatar giľa the kheliben.

Šaj amenge vareso pal leste phenen?

O vakeriben začinel sar pes o Zorba narodzinla, vakerel pal leskro drom andro bašaviben, pal o kamiben, sar leske andre leskro dživipen džan kijo jilo o džanľija, sar pes jekh leske ačhela dino. O pribjehos agorisal'ola, sar o Zorba merel, the andre leskri rola pes sikhavena avri štar generaciji le giľavibengere džene. O Zorba sar čhavoro, Zorba sar terno čhavo, Zorba sar baro murš, the o Zorba sar phuro. Ehin oda tiž vakeriben pal o kamiben, pal kada, so savoro šaj das andro kamiben.

Pačisaľol pes oda mange, the paťav, hoj pes oda pačisaľola pherdo manušenge. Ko irind'as o scenaris?

E Ema Zamečnikovo he me.

Kana avela le muzikalos premiera, the sar pes pre leste radisaľon tumen?

E but'i andal o romano muzikal pri-perel pro pherdo situacija. Nekbuter pre kada, či dochudaha love the sponzora, šaj pes o muzikalos te kerel avri. Ehin oda phučiben andal o love. Paťav, hoj neksigeder andalo duj berša šaj avela e premiera.

Sar oda dikhen le rolenca, ko bi len majinlas te bavinel?

Rado bi vičinavas romane lavutara the umelca, vaš oda o romano muzikal mušinel te avel romano, he o džene majinen te avel romane. ňiko aver nane zdohadľivo čačes the lačhes te bašavel the te giľavel romane giľa.

Perdal kaste ehin o pribjehos, the kaj všadzi les šaj o džene dikhen?

O vakeriben hino perdal savore, ko dikhel rado romano bašaviben.

„Rado bi vičinavas romane lavutara the umelca, vaš oda o romano

muzikalos mušinel te avel romano, he o džene

majinen te avel romane. ňiko aver nane zdohadľivo

čaćes the lačhes te bašavel the te giľavel

romane giľa“

Džala odoj te šund'ol prindžarde romane giľa, mire giľa, save irind'om maškar tranda berš, the giľa la kapelaha Terne Čhave, andre savi calo dživipen bašavav the giľavav, the irinav perdal lende o lava le giľenge. O d'ivadlos avela budošindo, o muzikal avela avri kerdo romanes the čečhiko verza.

Ko tumenge šegetind'as andre kadi but'i?

O scenaris irind'as e Ema Zamečnikovo, savi calo dživipen kerel o d'i-

vadlos, ehin la le romeha nahravaci studio, the prindžarel man imar sar somas čhavoro. Mira piraňaha pri-pravinas čečhike lava andro giľa, the šegetinel mange tiž andre organizacija the produkcija. Chudľam pal kada te phenel le profesionallenge, producentenge, scenografenge the aver dženenge, savenge pes o muzikal pačisaľol. Užarel amen mek pherdo but'i, aľe radostno jilo the labard'ipen nachibaľinel.

So tumen the o d'ivadlos?

Sar somas terneder, sar mange ehas dešušov berš, ta bavinavas andro kralovohradecko Klicperovo d'ivadlos, andre hra le rajeskro Hrabal But vikakerďo korkoripen. Odarig ehin mange but pre dzeka o d'ivadlos, the ľikerav le herca, save prindžarav pherdo.

Vinšinav tumenge, hoj pes tumenge e but'i lačhes te kerel, the majinel le manušeske vareso te phenel. Som rado. So bi kamehas te phenel le dženenge, so ginen Romano hangos?

Paťav, hoj le muzikal lena o manuša bi o ňisave predsudki. Romano bašaviben hino ľikerdo pal calo svetos, the majinel savore manušenge vareso te phenel, he te hine parne abo kale. Ehin andre leste energija, jilo, kamiben, ehin andre leste o dživipen.

Roman Horváth: cikánský příběh

Jak se jmenuje váš příběh?
Příběh nese název Romano Zorba.

Jak jste k námětu přišel, kde jste čerpal?

Námět přinesl sám život, jsem cikánský muzikant, obětoval jsem muzice hodně, ovlivňuje můj život. Není to samozřejmě opsané z mého života, jenom jsem se některými událostmi inspiroval. Zároveň chci ukázat v muzikálu cikánské zvyky (svatba, křtiny, pohřeb), pokusit se přiblížit lidem cikánskou mentalitu v tom dobrém slova smyslu, naši muzikálnost a radost z muziky a tance.

Mohl byste nám ve zkratce popsat obsah příběhu?

Příběh začíná narozením Zorby, popisuje jeho cestu k muzice, k láskám, jeho život ovlivňují vědmy, až se mu jedna z nich stane osudnou. Příběh skončí smrtí Zorby a v jeho roli se vystřídají čtyři generace zpěváků. Zorba jako dítě, Zorba

jako mladík, Zorba jako dospělý muž a Zorba stařec. Je to zároveň příběh o lásce, o tom, co všechno jsme schopni obětovat lásce.

Líbí se mi to, a věřím, že příběh určitě nadchne spoustu lidí. Kdo psal scénář?

Ema Zámečnicková ve spolupráci se mnou.

Kdy bude mít muzikál premiéru a jak se na to těšíte vy?

Realizace cikánského muzikálu záleží na mnoha okolnostech. Především na tom, jestli se podaří sehnat na nastudování a uvedení dostatečný kapitál a sponzory. Je to hodně otázka peněz. Doufám, že nejpozději do dvou let bude mít premiéru.

Jak to vidíte s rolemi, kdo by je měl obsadit?

Rád bych oslovil cikánské muzikanty a umělce, protože cikánský muzikál musí být cikánský i co se týče obsazení. Nikdo jiný není

schopen pravdivě a věrohodně zahrát a zazpívat cikánskou muziku.

Pro koho je příběh určený a kde všude ho diváci budou moci shlédnout?

Je určený pro všechny, kdo mají rádi cikánskou muziku. Zaznějí tam notoricky známé cikánské písničky, moje písničky, které jsem složil v průběhu třiceti let a písničky kapely Terne Čhave, ve které celý život hraju a zpívám a skládám pro ni písničky. Divadlo bude putovní, muzikál bude nastudovaný v cikánské a české verzi.

Kdo se na této práci podílel, krom vás?

Scénář napsala Ema Zámečnicková, která se celý život věnuje divadlu, má s manželem nahrávací studio a zná mě od mládí. S mou přítelkyní připravujeme české texty písní a pomáhá mi také s organizací a produkcí. Začali jsme oslovovat profesionály – producenty, scénografy a další, kteří projevili nadšení a ochotu se muzikálu věnovat. Čeká nás ještě hodně práce, ale nadšení a zápal nechybí.

Co vy a divadlo?

V mládí, když mi bylo asi 16 let, jsem hrál v královéhradeckém Klicperově divadle ve hře od pana Hrabala Příliš hlučná samota. Od té doby mám velmi kladný vztah k divadlu i hercům, kterých znám nespočet.

Popřála bych vám, ať se vám vaši práci podaří uskutečnit, má lidem co říct. Těším se. Na závěr, co byste chtěl čtenářům sdělit?

Doufám, že muzikál zaujme a bude přijat bez předsudků. Cikánská muzika je uznávaná na celém světě a má co říci všem lidem, ať jsou bílí nebo tmaví. Je v ní energie, cit, vášně, je v ní život.

rozhovor vedla Veronika Kačová
foto: archiv Romana Horvátha

Amari romaňi čhib

sast'ipen	zdraví
nasva'ipen	nemoc
Me som sasto.	Já jsem zdravý.
Nasom sasto.	Nejsem zdravý.
Som nasvalo.	Jsem nemocný.
Džav ko doktoris.	Jdu k lékaři.
Hin man keradžipen.	Mám teplotu.
Dukhal man o šero.	Bolí mě hlava.
Dukhal man o kirlo.	Bolí mě v krku.
Chasav.	Kašlu.
Dukhal man o dumo.	Bolí mě záda.
posadži/inekcija	injekce
draba	tabletky
o rat	krev
Sast'ipen hin baro barva'ipen.	Zdraví je největší bohatství.
L'ikeren tumenge o sast'ipen.	Dbejte o své zdraví.
Ma pijen o thuvale.	Nekuřte.
Ma pijen e thard'i.	Nepijte alkohol.
Chan sastes.	Jezte zdravě.
Prastan.	Sportujte.
Mu'as terno.	Zemřel mladý.
Mu'as pro phuripen.	Zemřel na stáří.
phivlo, phivl'i	vdovec, vdova
	Jan Horváth

Životní styl

Životní styl – téma, které se dotýká každého z nás bez rozdílu. Téma, které lidi spojuje, ale na druhou stranu i rozděluje. Využívá smyslů jako je zrak, sluch, čich. To, co lidi vidí, tím chtějí být. To, co lidi slyší, tak by chtěli žít. A co cítí, to by chtěli hned sníst.

Dnešní mladá generace trpí materialismem v oblastech jako je móda, bohatství, kariéra... Jsou přesvědčeni, že bez nich nebudou pro sebe ani pro druhé ničím zajímavým. Mladí se rychle berou a trvající dlouhodobé vztahy se brzy rozvádí. Hromadí se majetek, zvyšují se dluhy. Neuvědomují si, že v tom zmatku časem ztratí vlastní přirozenost a i sami sebe.

Ve světě se zakládají miliony spolků a organizací na to, jak si zvýšit sebevědomí, uzdravit se, jak mít zdravý životní styl. Chodí se do jógy, fitcenter, které stejně člověka nijak neovlivní, protože nakonec zjistí, že jsou to firmy podvodníků, kteří tahají z lidí jenom velké peníze. Ženy ve světě žen se chtějí podobat fotkám amerických žen. Pravidelně navštěvují kosmetická a kadeřnická studia nebo solární centra, jen aby mohly vypadat jako ti, co se o nich píše. Aby to mohly ukázat světu, sdílí svoje umělé fotky na Instagramu nebo na facebookovém profilu. A jen sledují, kolik mají sledovanost. Ve skutečnosti deformují samy sebe. No, není to ubohé? A přitom role ženy ve světě by měla být uzdravující, dávající lásku a vše potřebné pro růst a vývoj. V minulosti nebyla krása žen ovlivněná umělými produkty, ale ženy byly krásné uvnitř už od přírody. Dneska si ženy myslí, že se stanou krásnými jen díky reklamám, jak vypadat dobře, ale to není pravda.

Smutný fakt moderního světa je, že čím rychleji věci děláme, tím méně času máme sami pro sebe. Ale našel se účinný protilek, a tím je jednoduchý den v týdnu. Sobota! Den, kdy bychom si měli uvědomit sebe, nalézt dostatek spánku a odpočinku pro lidský neklid. Vyjít ven do přírody bez masky a ničím se nezaměstnávat. Přála bych všem, abychom si ticho a klid v duši mohli užít aspoň jednou v týdnu, abychom sobotu mohli oslavovat všichni stejně.

Existuje pozitivní partnerský vztah? Podpora rodiny a přátel? Teplo domova? Smysluplná práce? Pokud je vaše odpověď ANO, překonali jste všechno materiálně a jste na tom pravděpodobně lépe než většina lidí.

Veronika Kačová
foto: Sabir Agalarov

www.romea.cz
Informační portál
o světě Romů

Alexander Olah: Dvacet let integrace chudých Romů romskými elitami

Zákon o národnostních menšinách a v podstatě celý koncept ochrany menšin je zoufale vzdálený skutečným potřebám chudých Romů v sociálně vyloučených lokalitách. Stejně tak je, pomíne-li úřad Veřejného ochránce práv, naprosto mizerně zajištěna jejich ochrana před institucionální diskriminací. Afirmativní akce, umělé vytváření pozitivních vzorů a adorace úspěšných Romů se mívá účinkem. Kde je chyba?

Národní scéna, osoby a obsazení

Všechno jsou to důsledky dlouhodobého selhávání integračních politik, které jsou založeny na národnostním principu a více než skutečnou integrační politikou státu jsou dlouhodobě vytvářenou kulisou na jevišti lidskoprávního divadelního představení o romské mentalitě, emancipaci, participaci a o tom, jak Romům mohou rozumět, a tedy jim i pomoci, pouze Romové. Žánr této hry se pohybuje na tenké hranici mezi dramatem a komedií. Výsledkem je absurdní drama mezinárodních rozměrů. Představení, které lze vždy zahrát, když se někdo zeptá, jak samotní Romové participují na změně své nepříznivé situace.

Národnostní politika integrace Romů má rozhodující postavení v celém integračním procesu a jeho institucionálním zabezpečení, na jehož vrcholu je Rada vlády pro záležitosti romské menšiny a na samotném konci tzv. romský poradce.

Funkce romského poradce byla zřízena na základě usnesení vlády ze dne 29. 10. 1997. Samotné usnesení bylo vydáno jako reakce na Zprávu o situaci romské komunity a k současné situaci v romské komunitě (tzv. Bratinkova zpráva) v období, kdy Romové ve větším počtu emigrovali do Kanady a začala být tematizována jejich integrace a problémy s ní spojené. Toto usnesení vlády sehrálo důležitou roli ve volbě národnostního přístupu v integraci Romů do společnosti. Mimo to, že ukládá určité povinnosti všem tehdejšími resortům, včetně povinnosti vytvořit při Okresních úřadech pracovní pozice romský asistent a romský poradce, vyzývá ve své příloze samotné Romy (ke kterým se taková výzva nejspíš ani neměla jak dostat) a vlivně představila romských organizací, aby neprodleň navrhli své zástupce do Meziresortní komise pro záležitosti pro romské komunity. Integrace Romů tak od roku 1997 v podstatě dodnes probíhá primárně prostřednictvím vlivných romských představitelů a „romských“ organizací.

Zmiňovaná meziresortní komise se posléze transformovala do Rady vlády pro záležitosti romské menšiny a podstatnou část občanských členů tohoto poradního orgánu vlády tvoří právě vlivní představitelé Romů a „jejich“ organizací, tedy tzv. romská reprezentace.

Je otázkou, do jaké míry reprezentují nehomogenní etnickou menšinu Romů. Bohužel otázkou není, jak k takovému zastupování získávají mandát. Tito členové romské reprezentace jsou navrženi, schvá-

leni a jmenování Odborem lidských práv Úřadu vlády ČR, zejména úředníky z Kanceláře Rady vlády pro záležitosti romské menšiny. Někteří Romové se v této funkci osvědčili natolik, že jsou do poradního orgánu vlády nominováni a voleni s každou novou vládou.

Vlády ČR tak od roku 1997 integrují Romy primárně prostřednictvím romské reprezentace, jejíž část je zastoupena v poradním orgánu vlády. V posledních letech můžeme sledovat vývoj určitého sporu mezi tímto principem národnostní politiky, který podmiňuje začleňování Romů účastí jejich reprezentace, a principem sociálním, který spočívá v zodpovědných veřejných politikách sociálního začleňování. Ačkoliv může národnostní princip budit dojem participace Romů na jejich začleňování, skutečná participace Romů při řešení problémů na lokální úrovni zůstává stále stranou. Více než Rada vlády prosazuje participaci Romů na lokální úrovni Agentura pro sociální začleňování, která se v posledních letech snaží určit modely participace rozvíjet.

Rada vlády pro záležitosti romské menšiny se setkává průměrně čtyřikrát za rok. Stěžejními body jednání bývá schválení dotací na podporu romské menšiny, projednání Zprávy o činnosti Agentury pro sociální začleňování a Zprávy o stavu romské menšiny, jejichž obsah je ve své podstatě již dlouhodobě neměnný.

Kraje, obce, neziskovky a jejich přístup k Romům

Nejen v poradním orgánu vlády je poměrně početná a heterogenní etnická menšina zastupována „romskými lidry“ s mandátem získaným jednostrannou volbou úředníků. Z integrace a emancipace Romů se tak na jedné straně stal klub romských elit a na straně druhé perfek-

tní alibi každé národní, ale i regionální či místní vlády pro vykázání participace Romů samotných na řešení jejich nepříznivé situace. Integrační politika státu založená na národnostním principu ve skutečnosti na lokální úroveň ani zasahovat nemůže.

V obcích nějaký čas opravdu působili tzv. romští poradci. Dle původních záměrů měl být romský poradce spojnicí mezi romskou menšinou a samosprávou a jako kvalifikační požadavek pro výkon této pozice byl doporučován romský původ. V řadě měst se však do této pozice rekrutovali někteří Romové, kteří dokázali poměrně negativně zasahovat do dění ve vyloučených lokalitách, a to i bez nově získané autority úředníka Okresního úřadu. V některých případech šlo například o lichváře. Často byla veškerá pomoc směřována především vlastním rodinám těchto poradců. V jiných městech se naopak podařilo najít takového poradce, který skutečně vyvíjel aktivity pro zlepšení situace ve vyloučených lokalitách a mezi romskými rodinami, ale ani ze své pozice nedokázal zajistit, že se k nim samospráva zachová dle jeho doporučení.

Po zrušení okresních úřadů nebyl realizován systematický přechod této agendy na obce a v současné době obce nemají povinnost tuto pozici zřizovat. Institucionální zajištění integrace Romů na lokální úrovni je tedy v současné době mizivé. Otázkou však je, zda je opravdu nutné a vhodné (principiálně integrační), mít pokaždé, kdy se jedná o přístup samosprávy k romské menšině, konkrétní nástroj či pracovní pozici s přívlastkem romský, vykonávanou lidmi s romským původem. Nebo zda je opravdu nutné mít svého „lokálního romského lídra“, který zprostředkovává samosprávě potřeby romské menšiny na území obce a zda je to vůbec v případě různorodé etnické menšiny možné.

Praze totiž ukazuje, že možné to je pouze za určitou část romské menšiny, kterou takový lídr „zastupuje“. Nezřídka se stává, že zastupuje především své vlastní partikulární zájmy či zájmy určité části této skupiny, kterou lze rozklíčováním základě vlastních příbuzenských vazeb „romského lídra“. Čest výjimkám.

Dalším prvkem mezi centrální a lokální úrovní v institucionálním zabezpečení romské integrace jsou koordinátoři pro romské záležitosti. Jejich pozice je legislativně ukotvena zákonem č. 129/2000 Sb., o krajích. Původně měli krajští koordinátoři koordinovat činnost romských poradců. V současné době je jejich agenda velmi široká a jejich pozice kumulovaná a rozšířená o oblast cizinců a menšin obecně. Jejich úkolem je poskytovat metodickou podporu romským poradcům a dalším subjektům za účelem zlepšení kulturní, sociální a politické situace Romů. Často však nahrazují roli absentujících romských poradců.

Tam, kde není romský poradce zřízen, je práce se sociálně vyloučenými obyvateli v lepším případě zcela běžnou agendou odborů sociálních věcí v rámci výkonu sociální práce na obcích. V některých místech ale stále není tato agenda nahrazena ničím, co by na situaci lidí v sociálně vyloučených lokalitách jakkoli reagovalo.

Stejně tak prošel určitým vývojem i romský asistent na školách. V současné době máme pedagogické asistenty, kteří nemají primárně etnické zaměření, ale zaměřují se obecně na žáky, kteří asistenci ve vzdělávání potřebují. S přívlastkem „romský“ se zrovna nešetří. Původně doporučovaný požadavek na romský původ takového pracovníka jako jedno z kvalifikačních kritérií pro jeho výběr, který při současné právní úpravě již můžeme považovat za nadbytečný, zcela zapa-

dá do konceptu národnostní politiky integrace.

Obecně se při uvažování o romské integraci na místní a regionální úrovni nešetří ani výrazem romská komunita. Ani na lokální úrovni však není romská menšina tvořena homogenní komunitou, kterou by snad šlo zastupovat v rámci vytvořené pozice romského asistenta či poradce, který je vybrán zástupci samosprávy.

Národnostní princip lze vysledovat i z poměrně zvláštního zmatku v neziskovém sektoru, který se zcela nesmyslně (a bez opory v zákonných normách) dělí na romské, pro-romské a neromské organizace. Takové označování je často i podmínkou pro žádosti o dotace na jejich činnost, kdy oprávněným žadatelem v některých případech může být pouze organizace romská či proromská, tedy s daným procentuálním zastoupením Romů ve vedlejší organizaci.

Past konceptu pomáhání Romům Romy

V institucionálním zabezpečení romské integrace v České republice hraje národnostní princip první housle. Máme Romské muzeum, oslavy Mezinárodního dne Romů, romské výstavy, romské pie-ty, romské mentory, romské studenty s romskými stipendii a exkluzivní romská školení pro úředníky o mentalitě Romů, placená z veřejných peněz a realizovaná romskými neziskovými organizacemi. Jistě část Romů se tak může díky tomuto principu emancipovat a rozvíjet své „romské“ aktivity emancipace. Vedle toho však také máme tisíce chudých Romů, kteří se potýkají se sociálními problémy a na které národnostní princip začleňování nestačí. Tento přístup totiž vyčleňuje Romy jako specifickou menšinu, která jako by nutně potřebovala specifická (romská) opatření k začlenění do společnosti.

Národnostní integrační politika se na lokální úrovni spíše snaží vylučovat Romy jako občany, ale staví je na úroveň velmi specifické etnické menšiny, která potřebuje specifické nástroje a pozice v samosprávě nejen proto, aby dokázala nabídnout efektivní pomoc při řešení problémů spojených spíše s chudobou a sociálním vyloučením, ale i proto, aby s nimi vůbec mohla komunikovat. Principiálně tak vytváří spíše nástroje na prohlubování jejich exkluze a na druhé straně opět vytváří dojem, že samospráva začleňuje a spolupracuje. Je to výhodné jak pro některé „romské lidry“, kteří si tím rozšiřují svůj vlastní vliv, tak pro některé samosprávy, které tak mohou část zodpovědnosti za řešení přenášet v duchu národnostních principů na „vlivné romské představitele“ a různá specifika této etnické menšiny, se kterými si dokáží poradit jen Romové samotní.

Je minimálně načase tento dosavadní a dlouhodobě uplatňovaný princip ve vztahu k sociálně vyloučeným Romům přehodnotit.

Alexander Olah

převzato z romea.cz

foto: archiv Alexandra Olaha

Zpřísnění vyplacení dávek v hmotné nouzi zhoršují situaci nejchudších lidí v Česku

foto: Sabir Agalarov

Zóny se zvýšeným výskytem nežádoucích jevů, v nichž se novým žadatelům nevyplácejí doplatky na bydlení, vyhlásilo či se chystá vyhlásit už 71 obcí a měst. Uvedl to minulý čtvrtek Institut pro sociální inkluzi (IPSI). Podle něj loňské změny v systému dávek v hmotné nouzi a zpřísnění jejich vyplacení zhoršují situaci nejchudších lidí v Česku.

Minulý rok v červnu se lidem z ubytoven snížil doplatek na bydlení. Nevypočítává se z celých normativních nákladů, ale jen z 80 procent. Pokud potřební neprokážou vazbu k obci, jako je zaměstnání či škola, nemají na dávku nárok. Noví žadatelé nezískají doplatek na bydlení v oblastech s nežádoucími jevy. Tyto zóny mohou vyhlásit radnice v místech, kde se narušuje veřejný pořádek, ohrožují děti či jsou lidé pod vlivem alkoholu a drog. Od srpna musí potřební vykonat aspoň 20 hodin veřejné služby, jinak spadnou ze životního na existenční minimum. Ti, kteří pobírají příspěvek na živobytí přes půl roku, dostávají od prosince část pomoci v poukázkách.

„Všechny novelizace zákona o pomoci v hmotné nouzi bez vý-

jimky situaci sociálně vyloučených lidí ještě zhoršují, a s tím i vyhlídky na sociální smír a řešení sociálně vyloučených lokalit. Chudí se totiž dostanou pod ještě větší tlak, bez dávek budou závislí na nelegální práci a bydlení na ubytovnách, kde se to jen hemží lichváři a dealery drog,“ uvedl IPSI. Podle něj se politici podobnými změnami a „nezodpovědným populismem“ snaží získat body u voličů.

V Česku se vyplácejí tři dávky v hmotné nouzi – příspěvek na živobytí, doplatek na bydlení a mimořádná okamžitá pomoc. Celkem se na ně loni vydalo 7,36 miliardy korun. V roce 2016 byly výdaje o 1,9 miliardy vyšší. Loni v prosinci se vyplatilo celkem 144.700 dávek, o rok dřív 187.600. Experti institutu podotkli, že bydlení je pro řadu lidí v Česku nedostupné a bez pomoci státu na jeho pravidelné placení nemají.

Premiér v demisi Andrej Babiš (ANO) i jeho ministryně práce Jarooslava Němcová (ANO) řekli, že se resort práce chystá systém dávek analyzovat a změnit. Babiš několikrát zopakoval, že jeho kabinet chce zabránit zneužívání pomoci od státu.

V Česku zatím oficiálně neexistuje systém sociálního bydlení. Zákon, který by ho upravoval, se minulé vládě ČSSD, ANO a lidovců nepodařilo prosadit. Přípravy se protahovaly. Rozdílné představy měly nejen radnice a opozice, ale i koaliční strany. Lišil se hlavně pohled ANO a ČSSD na to, kdo by měl mít na sociální bydlení nárok a kdo by ho měl zajišťovat. Nyní na normě pracuje ministerstvo pro místní rozvoj. Podle plánu by mohly existovat sociální byty pro lidi „s kompetencí k samostatnému bydlení“ a sociální domovy pro ostatní. Na tyto nové obecní ubytovny by přispěl stát.

Podle institutu hrozí, že se tak situace lidí v tísní ještě zhorší. „Při dalším škrtání chudinských dávek plánuje nová vláda bez důvěry sociální bydlení jen pro toho, kdo se v bytové nouzi neocitl ‘vlastním zaviněním’,“ uvedl institut.

Institut začal fungovat před dvěma lety. Tvoří ho většinou bývalí pracovníci vládní agentury pro sociální začleňování, kteří z ní před několika lety odešli po protestech po náhlém odvolání ředitele a po dalších změnách. **ČTK**

Jak zabránit nárůstu dluhu na zdravotním pojištění

Pokud jste společně posuzovanou osobou v hmotné nouzi se svými blízkými a potkala vás ta nepříjemnost, že vás vyloučili z evidence uchazečů úřadu práce, můžete zabránit nárůstu dluhu na veřejném zdravotním pojištění.

Přestože se nyní hodně mluví o nutnosti řešit předluženost obyvatel, státní instituce přihlížejí tomu, jak se na nich zbytečně zadlužují ti, kteří jsou finančně závislí na státní pomoci. A to ve věci, kde k nárůstu dluhu vůbec nemusí dojít – totiž dluhu na veřejném zdravotním pojištění.

Zákon říká, že veřejné zdravotní pojištění je povinné. Stanoví i tzv. státní pojištěnce, mezi nimi i osoby pobírající dávku pomoci v hmotné nouzi a osoby s nimi společně posuzované, a to za podmínky, že nejsou podle potvrzení plátce dávky pomoci v hmotné nouzi v pracovním ani obdobném vztahu ani nevykonávají samostatnou výdělečnou činnost, nejsou v evidenci uchazečů o zaměstnání a nejde o poživitele starobního důchodu,

invalidního důchodu pro invaliditu třetího stupně, vdovského nebo vdoveckého důchodu, ani o poživitele rodičovského příspěvku nebo o nezaopatřené dítě.

Zjednodušeně to znamená, že jste-li osobou společně posuzovanou pro účely dávek v hmotné nouzi a vyloučí vás z evidence uchazečů o zaměstnání, může za vás stát stále odvádět zdravotní pojištění. Musíte však nahlásit tuto změnu pojišťovně a předat jim potvrzení od hmotné nouze. Podle zákona budete pak státním pojištěncem.

Moje rada, zajděte si na úřad práce a vyžádejte oznámení, v jakých termínech jste byli společně posuzováni pro účely dávek a s tímto oznámením (nebo s rozhodnutím o přiznání dávek pomoci v hmotné nouzi) zajděte na vaši pojišťovnu.

Považujeme za skutečně tristní, že o této možnosti neinformuje ani ÚP, a veřejně ani Všeobecná zdravotní pojišťovna – ta uvádí v poučení k Přihlášce a evidenčním listu pojištěnce zdravotní pojišťovny v kategoriích pojištěnce i osobu pobíra-

jící dávku pomoci v hmotné nouzi a osobu s ní společně posuzovanou. Obě instituce jsou státní a tak by bylo lze očekávat, že budou informovat občany nejen o tom, co je jejich povinností, ale i o tom, jaká mají práva. Kdyby úřad práce se stejnou razancí jako zveřejňuje informace o vyloučení z evidence uchazečů o zaměstnání, také těmto uchazečům poradil, jak minimalizovat škodu v případě, že se v tak nezáviděníhodné situaci ocitnou, nedocházelo by k mnoha dluhům jen proto, že není uplatněn zákonný nárok.

Na výtku, že si má pojištěnec tyto informace zjišťovat a pojišťovnu informovat v osmidenní lhůtě o všech změnách, lze podotknout, že tato výtku je nepochybně na místě. Pokud však o zákonné možnosti dlužník neví a jeho příjem je na existenčním minimu, je snad pochopitelné, že na pobočku své pojišťovny neběží, protože z jeho pohledu nárůstu dluhu nezabrání.

K čemu je občanu zákonné ustanovení, o kterém se nedozví?

Silvie Elsnerová

1

BIRMINGHAM

ROMSKY

MEGA PLES

19.5.2018

20:00 - 03:30

TOMÁŠ BOTLÓ

GIPSY KAMARO

DINY KOŠICE

GIPSY DUSANKO

MODERATOR PLESU:

IMRICH HORVATH

Crown Banqueting

7 upper trinity

BIRMINGHAM B9 4EG

Listky pouze v předprodeji

CENA LÍSTKU: 80£/osoba

V lístku je zahrnuté 3 chody jídel

švédské stoly, a pro každý pár

flaska alkoholu

BOHATÁ TOMBOLA

PROFESIONÁLNÍ FOTOGRAF

POUZE SPOLEČENSKÉ OBLEČENÍ

VÍCE INFO NA FB: Patrik Vosmik

NEBO TEL: 07397339366

Nadace OSF vyhlašuje výzvu na podporu romských vysokoškolských studentů a studentek na akademický rok 2018/2019

Romská menšina patří v České republice k jedné z nejvíce znevýhodněných. Romské děti jsou často diskriminovány ve vzdělávání, dospělí pak na trhu práce či v přístupu ke službám a bydlení. Ukazuje se, že důležitou roli při bourání zažitých stereotypů společnosti hrají vzdělání a aktivní Romové, kteří zároveň slouží jako motivace a pozitivní příklady pro své vrstevníky i mladší generace. Účast Romů na vysokoškolském vzdělávání je však podstatně nižší než u majoritní společnosti a je daleko více ovlivněna sociálním zázemím rodin.

Cílem výzvy je proto podpořit vybrané romské vysokoškolské studenty a studentky v jejich studijním, profesním i osobním rozvoji. Poskytnutí stipendia si klade za cíl pomoci úspěšnému absolvování vysokoškolského studia a následnému vstupu na trh práce.

Stipendijní program zahrnuje

- úhradu nákladů spojených se studiem v maximální výši 60 000 Kč za rok
- povinnou pracovní stáž (např. v soukromé firmě, státní instituci, ambasádě, apod.) v rozsahu minimálně 100 hodin za rok (zvolí si podpoření stipendistě)
- povinnou dobrovolnickou službu v neziskové organizaci, v rozsahu minimálně 100 hodin za rok (zvolí si podpoření stipendistě)
- povinný kurz cizího jazyka (zvolí si podpoření stipendistě, hrazeno v rámci programu)
- podporu mentora/ky (osobnost zvolená a odsouhlasená stipendistou/kou i Nadací OSF) při studiu i v neakademických oblastech života, se silným propojením na trh práce
- povinnou účast na vybraných akcích Nadace OSF

Kdo může žádat

- romští studenti a studentky vysoké školy ve věku do 26 let. Studovat lze v bakalářském či magisterském programu na státem akreditované vysoké škole (státní i soukromé), prezenční i distanční formou.

Zohledněná kritéria hodnocení

- sociální a ekonomická potřebnost (včetně zohlednění místa bydliště a studia)
- motivace a studijní plán (relevance cílů, zájem se angažovat jako aktivní občan, apod.)
- mimo-studijní aktivity
- dosavadní studijní výsledky

Povinné součásti žádosti

- vyplněná přihláška na přiloženém formuláři, obsahující motivační dopis, cíle a vize uchazeče
- životopis
- potvrzení o studiu (potvrzení o přijetí ke studiu na VŠ; v odůvodněných případech je možné doručit dodatečně)
- kopie studijních výsledků za poslední dva semestry/školní rok
- doporučující dopis od relevantní školské instituce

Dvoukolové výběrové řízení

1. vyhodnocení zaslanych podkladů
2. osobní pohovor s vybranými kandidáty

V průběhu výběrového řízení si Nadace OSF nárokuje případné vyžádání dalších upřesňujících skutečností a dokladů.

Poté, co uchazeč projde výběrovým řízením a získá stipendium, bude s ním uzavřena smlouva o poskytnutí nadačního příspěvku a bude mu přidělen mentor (osobnost, která mu bude pomáhat po dobu čerpání stipendia v osobním rozvoji). Ve spolupráci s mentorem a Nadací OSF bude sestaven plán stipendia, který bude průběžně vyhodnocován. Stipendista/ka se bude s mentorem pravidelně setkávat a bude též v kontaktu s pracovníky Nadace OSF. Mentor může stipendistovi pomoci hledat stáž, jazykový kurz či praxi v neziskové organizaci.

Harmonogram 2018

vyhlášení výzvy: duben 2018 uzavírka příjmu přihlášek: 18. května 2018
výběr a osobní pohovory: červen 2018 vydání rozhodnutí o podpoře: srpen 2018
zahájení: září/říjen 2018

Přihlášku se všemi povinnými součástmi zasílejte do 18. května 2018 elektronicky na adresu eva.zelezná@osf.cz nebo poštou na adresu Nadace OSF, Hradecká 18, 130 00 Praha 3 s označením STIPENDIUM. S případnými dotazy se můžete obrátit na Evu Železnou (eva.zelezná@osf.cz, tel.: 226 227 710).

facebook.com/nadace.osf | www.osf.cz

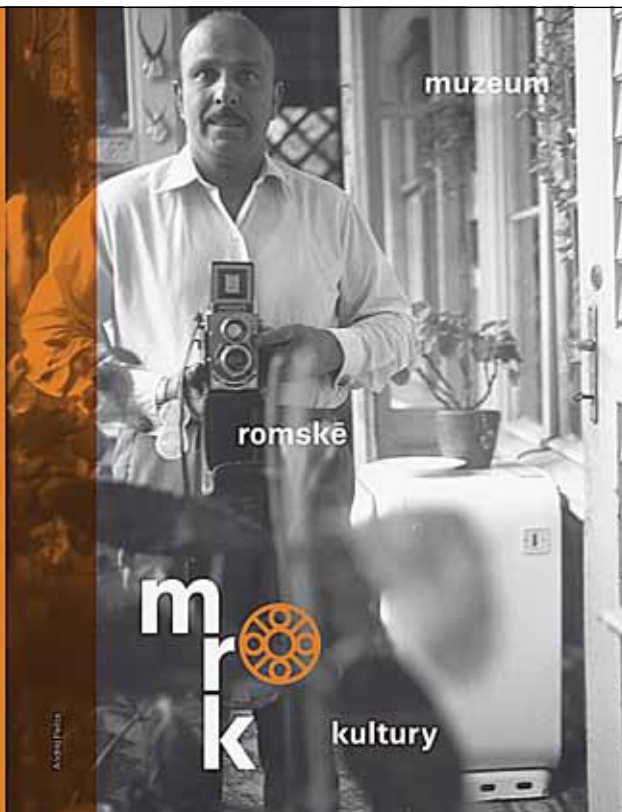
Volné vstupy do výstav
8. 4. Mezinárodní den Romů
19. 5. Mezinárodní den muzeí a galerií

Všechny programy se konají v Muzeu romské kultury, není-li uvedeno jinak. Změna programu vyhrazena.

Muzeum romské kultury, s. p. o.
Bratislavská 67, 602 00 Brno
+420 775 407 065
media@rommuz.cz
facebook.com/muzeum.romske.kultury

duben – červen 2018

rommuz.cz

stálá expozice

Příběh Romů

Dějiny Romů od starověké Indie až po události II. světové války a současnost. Možnost komentovaných prohlídek v ceně vstupného po předchozí domluvě na: pruvodce@rommuz.cz.

přechodné výstavy

23. 3. – 30. 9. 2018
Andrej Pešta: Míre sveti / Světy Andreje Pešty
Vernisáž: 22. 3. 2018 17.00

Andrej Pešta (1921–2009) byl významnou romskou osobností, amatérským fotografem, literátem a výtvarníkem. Výstava představí jeho odkaz prostřednictvím fotografií ze sbírky muzea. Rozsáhlý archiv Peštových fotografií zachycuje zcela specifický vnitřní pohled na život Romů v Československu převážně z období 60.–80. let 20. stol. Svou autenticitou a tematickým zaměřením fixuje nadčasové hodnoty romské

kultury. Při příležitosti konání výstavy Muzeum romské kultury vydalo doprovodnou fotografickou publikaci **Andrej Pešta, O Fotkl.**
Externí kurátor: Tomáš Pospěch

Doprovodný program k výstavě:
Prohlídka výstavy a výtvarná dílna pro návštěvníky s dětmi
8. 4. 16.00 Komentovaná prohlídka výstavy s kurátorem fondu fotodokumentace MRK
19. 4. 17.00 Romové v české a slovenské dokumentární fotografii
Přednáška Tomáše Pospěcha
19. 5. 18.00 Komentované prohlídky výstavy a výtvarná dílna pro děti v rámci Muzejní noci
Romové a 1968
7. 6. 17.00 Prohlídka výstavy a výtvarná dílna pro návštěvníky s dětmi v rámci Ghettofestu a Meeting Brno

veřejné akce

19. 5. 2018
Brněnská muzejní noc
Program viz: web muzea a www.brnenskamuzejninoc.cz.
Před muzeem koncert **Eriky Fečové**, talentované r'n'b a soul-ové zpěvačky známé např. z kapely Navigators; výtvarné dílny pro děti; komentované prohlídky; dřevěný kolotoč řezbáře **Matěje Holuba**. Vstup zdarma.

Program 20. ročníku Světového romského festivalu KHAMORO

27. 5. (Ne)

19:00 STŘELECKÝ OSTROV – Khamoro party na Vltavě: Milan Kroka live band /CZ, Gipsy.cz/CZ, Gitana/SK

28. 5. (Po)

14:00 BROŽÍKOVA SÍŇ – slavnostní zahájení festivalu (pouze pro zvané)

18:00 GALERIE ČESKÝCH CENTER – vernisáž výstavy Holokaust Sintů a Romů

20:00 DIVADLO HYBERNIA – koncert All Star Gypsy Jazz: Stochelo Rosenberg/NL, Angelo Debarre/FR, Tchavolo Schmitt/FR & Ludovic Beier/FR

29. 5. (Út)

14:00 MĚSTSKÁ KNIHOVNA PRAHA – Gavoro: přehlídka romské literatury

20:00 MÁNES – Módní přehlídka ROMANI/HU

30. 5. (St)

18:00 vernisáž výstavy fotografií makedonských Romů za 1. sv. války (místo v jednání)

20:00 ALFRED VE DVOŘE – divadelní představení „...a zase jsme spali pindral“ (150 Kč)

31. 5. (Čt)

17:00 LUCERNA – vernisáž výstavy romských žen „Neviditelná síla“ vč. diskuze

19:00 LA FABRIKA – koncert tradiční romské hudby (All-star českých kapel/CZ, EtnoRom & Friends/HU, Alba Heredia Flamenco Company/ESP, Kočani Orkestar/MK)

1. 6. (Pá)

12:00 VÁCLAVSKÉ NÁMĚSTÍ – defilé účinkujících centrem Prahy

15:00 PARK PORTHEIMKA – dětský den Khamororo

19:00 LA FABRIKA – koncert tradiční romské hudby (Podkova štěstí/RU, Ciganos d'Ouro/PT, Mahala Rai Banda/RO)

2. 6. (So)

12:00 SPORTOVNÍ AREÁL PRAŽAČKA – fotbalový turnaj

20:00 SASAZU – galakonzert: All-star českých kapel/CZ, EtnoRom & Friends/HU, Mahala Rai Banda/RO, Kočani Orkestar/MK, Ciganos d'Ouro/PT, Podkova štěstí/RU, Alba Heredia Flamenco Company/ESP & Romafest/RO (310–460Kč)

Během Khamora budou probíhat ještě tyto vícedenní programy:

- Mezinárodní konference o postavení romských žen
- Malá letní škola – týdenní interaktivní vzdělávání o romské kultuře pro studenty vysokých škol; ve spolupráci s FHS UK
- Khamoro Kher – program pro děti z dětských domovů
- Khamoro sdílí zkušenosti – program pro mladé Romy, kteří se věnují produkci romských akcí

AHOJ, UMÍŠ ZPÍVAT?

Je Tvým snem mít dívčí kapelu? Tak pozorně ČTI!

Jsmé bývalé členky kapely MIXES a začínáme NOVÝ PROJEKT.

Pokud je Ti 22 let a více a miluješ zpěv stejně jako my a jsi poblíž okolí Prahy a Mělníka, pak jsi ta pravá!

Ptáš se, co Ti můžeme nabídnout? Stálé angažmá po celé ČR i v zahraničí, spousty nových zážitků a samozřejmě příjemný kolektiv.

Co od Tebe očekáváme MY? Plné nasazení, pozitivní přístup a hlavně spolehlivost! Pokud tě zaujala NAŠE nabídka, neměj strach a napiš nám, nebo zavolej! Rádi tě uvidíme. Tak se ozvi, budeme se těšit.

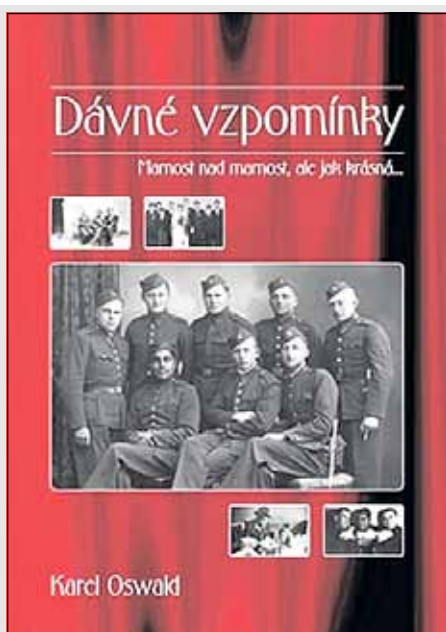
Kontakt: 736 169 720, 774 221 207 Fb stránky: Gipsy Bellas

Nabízíme starší ročníky Romano hangos.

Cena jednoho ročníku 100 Kč + poštovné.

objednávky na: 545 246 673

nebo: holomkova@srmn.cz

Karel Oswald: Dávné vzpomínky

Příběh rodiny Holomkových, o kterém kniha vypráví, se odehrává v první polovině 20. století. V době, kdy Holomkovi žili na Moravě již po několik generací, a v době, kdy se v Evropě schylovalo pod stínem nacismu k tragickému osudovému přerývu romských dějin.

„Dávné vzpomínky“ jsou založené na autobiografii vypravěče, který v závěru sympaticky otevřeně své dílo komentuje: „*ten příběh je pravdivý od první do poslední řádky. Pravda, něco jsem trochu přidal, něco domyslel, změnil některá jména a místa. Jinak ale je vše pravda pravdoucí!*...“

Knihu je možno objednat na adrese redakce nebo na holomkova@srmn.cz
Cena 100 Kč + poštovné

Ceník inzerce:

celá strana (rozměr 26×40) – 5 000 Kč

1/2 strany (rozměr 26×20 nebo 40×13) – 3 500 Kč

1/4 strany (rozměr 13×20) – 1 500 Kč

menší formát – 7 Kč/cm²

Sleva při opakování 25 %. Žádosti o inzerci posílejte na: holomkova@srmn.cz

Vydávání Romano hangos podporuje Ministerstvo kultury ČR

Romano hangos / Romský hlas. Vychází s podporou Ministerstva kultury České republiky. Vydává Společenství Romů na Moravě. Registrováno Ministerstvem kultury ČR pod č. E 8154.

Redakce: Sabir Agalarov (šéfredaktor) romanohangos@gmail.com; Alica Heráková, Jan Horváth-Dóme, Tomáš Ščuka. Sazba: Radim Šařinka. Elektronická verze: www.srmn.cz. Redakční rada: Roman Čonka, Prešov;

Alica Heráková, Brno; Drahomír Radek Horváth, Děčín; Ivona Parčiová, Brno; Barbora Antonová, Brno; Margita Racová, Brno. Adresa redakce: Bratislavská 65a, 602 00 Brno, tel.: 545 246 673, e-mail: rhangos@volny.cz.

IČO vydavatele: 44015178. Bankovní spojení: Fio banka, číslo účtu: 2300661977/2010. Tiskne: Samab press group, a.s, Cyrilská, Brno. Rozšiřuje: Kongrestakt Brno.

Adresa redakce Romano hangos a Společenství Romů na Moravě

Bratislavská 65a, Brno 602 00
tel.: 545 246 673 www.srmn.cz
číslo účtu: 230 066 1977/2010

